

Akkaataa Laa Ä°laah Ä°llallah Hojii irra oolchan-3

Description

Wantoota Rabbii gaditti gabbaramanitti amanuu diduu fi mormuun akkamitti guuttamaa?

Kutaa darbe keessatti maqaalee gabbaramtoota sobaa Qurâ€™aana keessatti kaafaman ilaalle turre. Harâ€™as itti fufuun kan hafan ni ilaalla:

Kitaaba Rabbii keessatti maqaalee gabbaramtoota sobaa

6-Awliyaaâ€™a-

اتَّبِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

â€œGooftaa keessan irraa wanta gara keessan buufame hordofaa. Isaa gaditti awliyaaâ€™a hin hordofinaa. Xiqqoma gorfamtu.â€• Suuratu Al-Aâ€™araaf 7:3

Yaa namoota! Rabbii keessan irraa Qurâ€™aanaa fi ibsa isaa kan taâ€™e sunnah Nabiyyii (SAW) gara keessanitti buufame hordofaa. Qurâ€™aanaa fi sunnah hordofuu jechuun xiyyeeffannoo itti kennuu fi wanta keessa jiru niyyaadhaan hojii irra oolchudha.

Awliyaaâ€™a heddumminna waliyyiiti. Jecha biraatin, waliyyiin baayâ€™een awliyaaâ€™a jedhamu. Waliyyiin hiika baayâ€™ee qaba. Isaan keessaa: Gooftaa, bulchaa, qananiisaa, gargaaraa, jaalalloo, hiriyyaa fi kanneen biroo.

Kana booda **â€œIsaa gadiitti awliyaaâ€™a hin hordofinaa.â€•** jechuun, Rabbiin ala wanta biraa Isa waliin hin gabbarinaa, nama diinii Rabbii irraa jallate jaalalloo, hiriyyaa fi gargaaraa hin godhatinaa.[\[1\]](#)

7-Shurakaaâ€™™a (Shariikota)- Rabbiin subhaanahu wa taâ€™™aala ni jedha:

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ
سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُصِفُونَ ﴿١٠٠﴾

â€œOdoonni isaan uumee jiruu Jinnoota Rabbiif shariikota taasisan; isaan beekumsa malee ilmaan dhiiraa fi dubaraa Isaaf godhan. Inni wantoota isaan kijibaan Isatti maxxansan irraa qulqulluu fi oltaâ€™™aadha.â€• Suuratu Al-Anâ€™™aam 6:100

Gosoonni gabbaramtoota sobaa asii olitti dubbataman kunniin (andaad, aalihata, gooftolee, xaaghuuta, sanamoota, awsaanaa, awliyaaâ€™™a fi shariikonni) maqaan gargar haa taâ€™™anii malee Rabbii oltaâ€™™aa gaditti waan gabbaramaniif wal fakkaatu. Hundi isaaniitu gabbaramtoota sobaati.

Rabbii gaditti wantoota gabbaraman (waaqefataman) armaan olii bakka gurguddaa lamatti qoodu dandeenyaa: aqila fi aqila kan hin taane. Aqila jechuun uumama waa hubachuu dandaâ€™™uudha. Kanneen akka ilma namaa, jinnii fi malaykoota. Aqila kan hin taane immoo waa hubachuu kan hin dandeenyedha. Kan akka siidaa, muka, aduu, jiâ€™™aa fi kkf. Ammas aqila kan taâ€™™an bakka lamatti qoodamu: isa gabbaruutti kan gammaduu fi kan hin gammanne.[2]

1-Isa gabbaruutti kan gammaduu- kuni nama namoonni akka isa gabbaranii fi ol guddisan barbaadu fi itti gammaduudha. Kuni kan akka firaâ€™™awnaa, iblisaa fi daangaa darbitoota irraa kanneen biroo. Kunniin warroota isaan gabbaran waliin ibidda keessa taâ€™™u. Akkuma Rabbiin subhaanahu wa taâ€™™aala jedhe:

﴿إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾ ﴿١٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوا مِنَّا كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ حَسْرَتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ ﴿١٦٧﴾

â€œ(166)-Yeroo warri hordofaman warra hordofan irraa qulqullaaâ€™™an, azaaba arganii fi hariiroon isaanii hundii citu. (167)-Warroonni hordofanis ni jedhu, â€œOsoo carraan nuuf jiraatee, silaa akkuma isaan nurraa qulqullaaâ€™™an nutis isaan irraa qulqulloofnaa turre.â€• Akka kanatti Rabbiin hojiwwan isaanii isaan irratti gaabbii godhee isaanitti mulâ€™™isa. Isaan ibidda keessaa kan bahanii miti.â€• Suuratu Al-Baqarah 2:166-167

Yeroo azaaba (adabbii) Aakhirah argan matootin hordofaman, shirkii fi kufrii keessatti namoota isaan hordofan irraa ni qulqullaañ™u, ni fagaatu. Hariiroon hundi addunyaa keessatti isaan wal qabsiisaa ture ni cita. Kan akka wal jaallachuu, wal gargaaru, firummaa fi hariiroon biroo warra kafaran jidduu jiru Guyyaa Qiyaamaa addaan cituun diinummaan isaan jidduutti uumama. Kanaafi, hordoftoonni akkana jedhu, ãMaal qaba osoo gara addunyaatti deebiñ™uu carraa arganne, silaa akkuma isaan nurraa qulqullaañ™an nutis isaan irraa qulqulloofna.ã• Rabbiin akkuma ciminna adabbii Isaa Guyyaa Qiyaamaa isaanitti agarsiisu, hojii isaanii sobaa isaan irratti gaabbii godhee isaanitti agarsiisa. Isaan ibidda keessaa gonkumaa hin bahan.[3]

Kuni haa beekamu: Hojiin hanga fedhe gaarii haa fakkaatu, hojiin kuni yoo Rabbii oltañ™aaf hin tañ™inii fi shirkiin keessa seene, hojiin kuni baaxila (soba). Hariiroon namoota kanniin jidduu jiru Rabbiin ala wanta biraatiif waan tañ™meef yeroo garmalee itti hajamanitti isaan irraa cita. Akka addunyaa irratti wal gargaaran, Aakhiratti wal gargaaru hin dandañ™an.

2-Isa gabbaruutti kan hin gamanne-kunniin warra Rabbiif ajajamanii fi namoonni akka isaan gabbaran kanneen hin barbaanne fi itti hin gammanneedha. Kan akka Nabii Iisaa, haadha isaa Mariyam, Malaykoota fi namoota birooti. Isaan kunniin namoota isaan gabbaran irraa qulqulluudha. Nabii Iisaa (Iyyasuus) (aleyh salaam) ilaalchise Qurñ™aana keessatti:

ãYeroo Rabbiin ãYaa Iisaa ilma Mariyam! Sila situ namootaan ãAnaa fi haadha tiyya Rabbii gaditti gabbaramaa (gooftaa waaqefatamu) lama taasifadhaañ™ jedhee?ã• jedhu [yaadadhu]. Innis ni jedha, ãAti Qulqulloofte! Ani wanta haqa naaf hin taane jechuun naaf hin tañ™u. Yoo ani san kan jedhu tañ™e, dhugumatti Ati beektee jirta. Wanta lubbuu kiyya keessa jiru ni beekta, ani waan nafsii Kee keessa jiru hin beeku. Dhugumatti Ati sirritti beekaa waan fagoo fi hin mulñ™anneeti. Waan Ati itti na ajajje, ãRabbii Gooftaa kiyyaa fi Gooftaa keessan tañ™e gabbaraaã• jechuu malee waan biraa isaaniin hin jenne. Hangan isaan keessa turetti isaan irratti ragaan ture. Erga ol na fuutee booda, Ati isaan irratti Tiiksaa turte. Ati waan hundaa irratti ragaadha. Yoo isaan adabde (azzabde), gabrootuma Keeti. Yoo isaaniif araaramtes, Ati Simatu Injifataa Ogeessa.ã• Suuratu Al-Maañ™ida 5:116-118

Malaykootas ilaalchise akkana jedha:

﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَكَةِ أَهْؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ
كَانُوا يَعْبُدُونَ﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيِّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ
كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ﴾

ãGuyyaa Rabbiin hunda isaanii walitti qabee, ergasii malaaykotaan, ãSila isaan kun isin gabbaraa (waaqefataa) turanii?ã• jedhu, [yaadadhu].ã• [Malaaykonnis] ni jedhu: ãAti Qulqulloofte! Gargaaraan keenya isaan osoo hin tañ™in Sima qofa. Lakki, isaan Jinnii gabbaraa

(waaqefataa) turan. Irra hedduun isaanii isaanitti amanu.â€• Suuratu Saba 34:40-41

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™TMaalaa malaykoota, Iisaa fi haadha isaa Mariyam, uzeyri fi namoota gaggaarii biroo Isaa gaditti gabbaraman hunda ilaalchise akkana jedha:

﴿وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ ءَأَنْتُمْ أَضَلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ﴾ (١٧) قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَعَابَاءَهُمْ حَتَّىٰ نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا﴾ (١٨) فَقَدْ كَذَّبُوكُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا وَمَنْ يَظْلِم مِّنْكُمْ نَذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا﴾ (١٩)

â€•(17)-Guyyaa isaanii fi wantoota isaan Rabbi gadiitti gabbaran walitti qabuun, â€•Isintu gabroota Kiyya kanniin jallisee moo isaantu [mataa ofiitin] karaa irraa jallatee?â€• jedhu, [yaadadhu]. (18)-Isaaniis ni jedhu, â€•Ati Qulqulloofte! Sii gadiitti awliyaaâ€™TMa godhachuun nuuf hin malu. Garuu hanga yaadannoo dagatanii fi ummata badan taâ€™TManitti isaanii fi abbooti isaanii ni qananiifte.â€• (19)-Dhugumatti, isaan wanta isin jettan keessatti isin sobsiisanii jiru. Kanaafu, [adabbii] deebisuu hin dandeessan, gargaarsas hin argattan. Nama isin keessaa miidhaa hojjatees adabbii guddaa isa dhandhamsiifna.â€• Suuratu al-Furqaan 25:17-19

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™TMaalaa Guyyaa Qiyaamaa namoota Isaan ala waan biraa gabbaranii fi wantoota gabbaraa turan bakka tokkotti walitti qaba. Ergasii warra gabbaraman (waaqefataman) kanaan akkana jedha: Gabroota Kiyya kanniin isintu karaa haqaa irraa jallisee akka isin gabbaran isaan ajajee moo isaantu mataa ofiitiin jallatanii fedhii nafsee ofiitiin isin gabbaranii?

Rabbi gadiitti warroonni gabbaraman ni jedhu: â€•Yaa Rabbi! Wanta warroonni kuni hojjatan irraa Ati qulqulloofte! Siin ala wanta biraa awliyaaâ€™TMa (gargaartootaa fi tiiksota) godhachuun nuuf sirrii hin taâ€™TMu. Garuu namoonni kunniin hanga yaadannoo Kee dagatanii Si waliin waan biraa gabbaranii fi ummata badan taâ€™TManitti isaanii fi abbooti isaanii qabeenyaa fi fayyaan qananiifte.â€• Ergasii namoota Rabbi oltaâ€™TMaan alatti wanta biraa gabbaraniin (waaqefataniin) akkana jedhama: Wanta isin isaan irratti odeessitan ilaalchisee namoonni isin gabbartan kunniin â€•isin kijibdootaâ€™TM akka taatan labsanii jiru. Kanaafu, azaaba (adabbii) ofirraa deebisuu hin dandeessan, gargaarsas hin argattan. Namni Rabbiitti waa qindeessuun nafsee ofii miidhe, Rabbiin ala wanta biraa gabbaree (waaqefate) fi kanarratti duâ€™TM, Rabbiin adabbii cimaa fi guddaa isa adaba.[4]

Gareen lammaffaan wantoota Rabbi gadiitti gabbaramanii mukkeen, dhagaa fi kanneen biroo sammuu ittiin hubatan hin qabnee aayah tana keessaa seenu:

﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ ﴿٩٨﴾
لَوْ كَانَ هَؤُلَاءِ إِلَهًا مَّا وَرَدُّوهَا وَلَئِنْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٩٩﴾﴾

âœDhugumatti, isinii fi wantoonni isin Rabbii gadiitti gabbartan qoraan Jahannami. Isin ishii (Jahannamiin) seentoota. Osoo kunniin gabbaramtoota [dhugaa] taâ™anii, ishii hin seenanii turan. Hunduu ishii keessa yeroo hunda jiraatu.âœ• Suuratu Al-Anbiyah 21:98-99

Yaa kaafirtoota! Dhugumatti, isinii fi sanamni, jinnii fi nama irraa kan gabbarrii keessanitti gammade irraa wanti isin Rabbii gadiitti gabbartan, qoraan Jahannam taâ™u. Isinii fi sanamoonni, taabonni, jinni fi namoonni gabbari keessanitti gammadan Jahannamiin ni seenu. Namoonni gabbaritti hin gammannee kan akka Nabii Iisaa, Uzeyr, Malaykoota fi kkf Jahannamiin hin seenan.

Osoo wantoonni isaan gabbaran kunniin gabbaramaa dhugaa ibaadan isaaniif malu taâ™anii, silaa ibidda hin seenanii turan. Sababni isaas, gabbaramaan dhugaa wantoota hundaa irratti dandaâ™aa kan taâ™ee fi nama Isa gabbare miidhaa irraa kan deebisuudha. Kanaafu, wantoonni isaan gabbaran kunniin nama biraa dhiisi of irraayyu miidhaa deebisuu waan hin dandeenyeef gabbaramaa dhugaa hin taâ™an. Kana irra, isaan gabbaramtoota sobaati.

âœHunduu ishii keessa yeroo hunda jiraatu.âœ• Kana jechuun kaafironni fi wantoonni isaan gabbaraa turan hundi isaanitu Jahannam keessa zalaalami jiraatu.

Guduunfaa

Rabbii oltaâ™aa gadiitti wantoonni namoonni sobaan gabbaran (waaqefatan) bakka sadiitti qoodamu:

1-Aaqila akka gabbaramuu fi ol guddifamu barbaadu fi itti gammadu. Kan akka Firaâ™awna, ibliisa (sheyxaana), hoggantoota karaa Rabbii irraa namoota jallisanii fi kkf

2-Aaqila akka gabbaramuu fi ol guddifamu hin barbaanne fi itti hin gammanne. Kan akka Nabii Iisaa, haadha isaa Mariyam, Malaykoota fi namoota gaggaarii biroo.

3-Wantoota aaqila hin taane. Kan akka dhagaa, muka, urjiilee, aduu, jiâ™a fi kkf.

Aaqila jechuun waa hubachuu kan dandaâ™u.

Namni kanniin keessaa tokko ykn sani ol gabbare (waaqefate), Rabbiitti qindeessee jira. Rabbiin subhaanahu wa taâ™aalaa Qurâ™aana keessatti ni jedha:

﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ﴾

âœDhugumatti, namni Rabbitti waa qindeesse Rabbiin isarratti Jannata haraama (dhowwaa) taasisera. Teessoon isaas ibidda.âœ• Suuratu Al-Maaâ™ida 5:72

Kitaabban wabii:

[1] Tafsiiru Qurxubii-9/151

[2] Maâ™aariju al-Qabuul-fuula 606-607, Hafiiz ibn Ahmad Al-Hakamii

[\[3\]](#) Tafsiiru Muyassar-25 fi tafsiiira biroo

[\[4\]](#) Tafsiiru Muyassar-361

Date Created

February 14, 2020

Author

admin